

**INNOVATSION TA’LIM TEXNOLOGIYALARINING TURLARI VA ULARNING
BO’LAJAK O’QITUVCHILARNING METODIK TAYYORGARLIGINI
RIVOJLANTIRISHDAGI O’RNI**

Abduraximova Muxtaramxon Mirjalol qizi
NamDPI tayanch doktoranti

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.21218526>

Annotatsiya. Jahon ta’lim makonimizda yuz berayotgan globallashuv jarayonlari, raqamli transformatsiya va ta’lim mazmunining yangilanishi bo’lajak o’qituvchilarning kasbiy tayyorgarligiga nisbatan yangi talablarni uzviy ravishda shakllantirmoqda. Mazkur maqolamda innovatsion ta’lim texnologiyalarining asosiy turlari hamda ularning bo’lajak o’qituvchilarning metodik tayyorgarligini rivojlantirishdagi o’rni nazariy va amaliy jihatdan keng ravishda tahlil etiladi. Tadqiqotimda innovatsion texnologiyalar faqat texnik vositalar o’rgailadi. Va bundan tashqari zamonaviy o’qitish usullari sifatida emas, balki ta’lim maqsadi, mazmuni, metodlari, kommunikativ hamkorlik, baholash va refleksiv faoliyatni yagona tizimga birlashtiruvchi pedagogik mexanizm sifatida talqin qilinadi. Maqolamizda interfaol ta’lim, loyiha asosida o’qitish, muammoli ta’lim, modulli ta’lim, aralash ta’lim, masofaviy ta’lim, raqamli pedagogika yoritib berilgan. Shuningdek, innovatsion ta’lim texnologiyalarining bo’lajak o’qituvchilarda metodik loyihalash, kasbiy refleksiya, mustaqil va tanqidiy fikrlash, pedagogik muammolarni hal qilish, kommunikativ hamkorlikni tashkil etish hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish ko’nikmalarini shakllantirishdagi ahamiyati asoslab berilgan. Tadqiqotning asosiy natijalari pedagogik ta’lim jarayonida innovatsion texnologiyalarni keng qo’llash metodik tayyorgarlik sifatini oshirishning muhim omili ekanligini ko’rsatadi.

Kalit so’zlar: innovatsion ta’lim texnologiyalari, bo’lajak o’qituvchi, metodik tayyorgarlik, loyiha asosida o’qitish, muammoli ta’lim, raqamli pedagogika, refleksiv faoliyat, pedagogik mahorat, kasbiy rivojlanish, ta’lim sifati, innovatsion pedagogika.

KIRISH. Ayni vaqtdagi globallashuv jarayonlari, ilm-fan va texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta’lim tizimi oldiga yangi vazifalarni qo’ymoqda. Zamonaviy jamiyatimizda o’qituvchi faqat bilim beruvchi mutaxassis emas, balki o’z faoliyatini tahlil qila oladigan, innovatsion g’oyalarni amaliyotga tatbiq etadigan bo’lib kelmoqda. Va bundan tashqari mustaqil fikrlovchi va doimiy kasbiy rivojlanishga intiluvchi shaxs sifatida namoyon bo’lmoqda. Shu bois bo’lajak o’qituvchilarni tayyorlash jarayonida ularning metodik tayyorgarligini takomillashtirish va kasbiy kompetentligini rivojlantirish dolzarb masalalardan biri deb hisoblanadi.

Mamlakatimizda ta’lim va ilmiy salohiyati, avvalo, oliy ta’lim muassasalarida tayyorlanayotgan mutaxassislarning bilim darajasi, kasbiy mahorati va zamonaviy talablarga moslashuvchanligi bilan belgilanadi. Ayniqsa, pedagogik ta’lim tizimida bo’lajak o’qituvchilarning nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan uyg’unlashtira olishi, pedagogik vaziyatlarni tahlil qilishidir. Hamda samarali metodik qarorlar qabul qila bilishi muhim ahamiyat kasb etadi. Bunday sifatlarni shakllantirishda innovatsion ta’lim texnologiyalaridan foydalanish alohida o’rin tutadi. Bizning fikrimizcha, innovatsion ta’lim texnologiyalari ta’lim jarayonining samaradorligini oshirish, talabalarning bilish faolligini kuchaytirish, mustaqil va tanqidiy fikrlash ko’nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Interfaol metodlar, loyiha asosida o’qitish, muammoli ta’lim, modulli ta’lim, raqamli va masofaviy ta’lim texnologiyalari bo’lajak o’qituvchilarning metodik kompetentligini shakllantirishning muhim vositalari hisoblanadi. Mening shaxsiy mulohazam shuki, ushbu texnologiyalar yordamida talaba o’quv jarayonining passiv ishtirokchisidan faol subyektga aylanib, o’z bilimlarini amaliyotda qo’llash, muammolarni hal etish va ijodiy yondashuvlarni ishlab chiqish imkoniyatiga ega bo’ladi, deh ham hisoblaymiz.

Kompetensiyaviy yondashuvlarimiz nuqtai nazaridan metodik tayyorgarlik faqat ma’lum bilimlar majmuasini egallash bilan cheklanmaydi. U o’qituvchining pedagogik faoliyatni loyihalash, tashkil etish, boshqarish, baholash hamda refleksiv tahlil qilish qobiliyatlarini ham qamrab oladi. Bu tahlillar orqali bu mavzuni yoritish ham juda muhim bo’lib kelmoqda. Shu sababli innovatsion ta’lim texnologiyalarining turlari va ularning bo’lajak o’qituvchilarning metodik tayyorgarligini rivojlantirishdagi o’rnini ilmiy jihatdan o’rganish bugungi pedagogika fanining muhim yo’nalishlaridan biri hisoblanadi. Bu yo’nalishlar esa pedagogika fanimizning asosidir. Mazkur tadqiqotimiz innovatsion ta’lim texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlarini tahlil qilish, ularning metodik kompetentlikni rivojlantirishdagi ahamiyatini aniqlash muhim bosqichdir. Bo’lajak o’qituvchilarni zamonaviy kasbiy faoliyatga tayyorlashdagi o’rnini yoritishga qaratilgan.

ADABIYOTLAR SHARHI. Talim dargohlarimizdagi bo’lajak o’qituvchilarning metodik tayyorgarligini rivojlantirish va innovatsion ta’lim texnologiyalaridan foydalanish masalasi pedagogika fanining dolzarb yo’nalishlaridan biri hisoblanadi. So’nggi yillarda mazkur muammo mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan kompetensiyaviy yondashuv, kasbiy kompetentlik, metodik kompetentlik haqida fikrlar keltirilmoqda. Bunga qo’shimcha ravishda, innovatsion pedagogik faoliyat nuqtai nazaridan keng o’rganilgan.

Bizning tadqiqotimizda, kompetensiyaviy yondashuvning nazariy asoslari V. Bondar, S. Bondar, O. Ovcharuk, O. Pometun, O. Savchenko, S. Trubacheva va O. Pexota kabi olimlarning ilmiy tadqiqotlarida yoritilgan. Ularning fikricha, zamonaviy ta’limning asosiy vazifasi talabalarga tayyor bilimlarni berish emas, balki ularni amaliy faoliyatda qo’llay olish kompetensiyalarini shakllantirishdan iboratdir. Ushbu yondashuv innovatsion ta’lim texnologiyalarining ta’lim jarayonidagi ahamiyatini yanada kuchaytiradi.

Maqolamda keltirilishicha, xorijiy tadqiqotchilar P. Kuper, I. Jinga, B. G. Mak-Intayr, N. P. Nvorgu, P. Ololube, B. Stouns va D. Vuds metodik kompetentlik tushunchasini o’qituvchining kasbiy faoliyatni samarali tashkil etish qobiliyati bilan bog’laydilar. Xususan, N. P. Ololube metodik kompetentlikni vazifalarni samarali bajarish uchun zarur bo’lgan bilim, ko’nikma va tajribalar tizimi sifatida talqin qiladi. Uning ta’kidlashicha, metodik kompetentlik o’qituvchining ta’lim jarayonini rejalashtirish, tashkil etish, amalga oshirish va natijalarni tahlil qilish qobiliyatida namoyon bo’ladi. Metodik kompetentlik asosiy bir muammosi B. Adolf, M. Goryunov, A. Semibratova, A. Elizarov, M. Lebedev, O. Shilov va M. Xolodna kabi tadqiqotchilar tomonidan ham o’rganilgan. Ular metodik kompetentlikni pedagogning nazariy bilimlari bilan bir qatorda amaliy tajribasi, ijodiy yondashuvi va pedagogik vaziyatlarda to’g’ri qaror qabul qilish qobiliyatining integratsiyasi sifatida baholaydilar. Tadqiqotimizda, T. Volobueva metodik kompetentlik tarkibiga prognostik, loyihalash, tashkiliy, ekspertlik va pedagogik improvizatsiya ko’nikmalarini kiritadi. Masalan, o’qituvchi darsni rejalashtirish jarayonida o’quvchilarning ehtiyojlarini oldindan aniqlashi, mos metodlarni tanlashi va yuzaga kelishi mumkin bo’lgan pedagogik muammolarni prognoz qilishi metodik

kompetentlikning muhim ko‘rinishi hisoblanadi. Ushbu ishimizda, V. Smirnova metodik kompetentlikni o‘qituvchining pedagogik faoliyatni ijodiy tashkil etish qobiliyati bilan bog‘laydi. Uning fikricha, metodik kompetentlik o‘qituvchiga o‘quvchilarning individual imkoniyatlarini baholash, zamonaviy ta’lim texnologiyalaridan foydalanish hamda ta’lim jarayonini samarali boshqarish imkonini beradi.

M. Opachko metodik kompetentlikni o‘qituvchining o‘quv jarayonini loyihalash va tashkil etish samaradorligini belgilovchi muhim omil sifatida e’tirof etadi. Tadqiqotchining fikricha, metodik tayyorgarligi yuqori bo‘lgan pedagog dars maqsadini aniq belgilaydi, tegishli metodlarni tanlaydi va o‘quv natijalarini samarali baholay oladi.

Innovatsion ta’limimizning texnologiyalarining pedagogik ahamiyati mahalliy olimlar tomonidan ham keng tadqiq etilgan. Jumladan, R. J. Ishmuhamedov innovatsion texnologiyalar yordamida ta’lim samaradorligini oshirish yo‘llarini o‘rganib, interfaol metodlarning o‘quvchilar faolligini oshirishdagi rolini asoslab bergan. Olimning ta’kidlashicha, “Aqliy hujum”, “Klaster”, “Bahs-munozara”, “Insert” kabi metodlar talabalarning mustaqil fikrlashini rivojlantirishga xizmat qiladi. A. A. Umarov bo‘lajak o‘qituvchilarning axborot kompetentligini rivojlantirish masalalarini tadqiq qilib, raqamli texnologiyalardan foydalanish zamonaviy pedagog faoliyatining ajralmas qismi ekanligini qayd etadi. Masalan, elektron ta’lim platformalari, virtual sinflar va multimedia vositalari orqali tashkil etilgan mashg‘ulotlar talabalarning bilimlarni mustaqil egallashiga yordam beradi.

Tahlil qilingan ilmiy manbalar orasida ayrim qarashlar shuni ko‘rsatadiki, innovatsion ta’lim texnologiyalari bo‘lajak o‘qituvchilarning metodik tayyorgarligini rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Xususan, loyiha asosida o‘qitish texnologiyasi talabalarda metodik loyihalash ko‘nikmalarini shakllantirsa, muammoli ta’lim texnologiyasi pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish va yechim topish qobiliyatini rivojlantiradi. Interfaol metodlar esa kommunikativ kompetentlik, hamkorlikda ishlash va refleksiv fikrlashni takomillashtiradi. Shunday qilib, ilmiy adabiyotlar tahlili innovatsion ta’lim texnologiyalaridan foydalanish bo‘lajak o‘qituvchilarning metodik kompetentligini, kasbiy mahoratini va pedagogik faoliyatga tayyorgarlik darajasini oshirishning muhim omili ekanligini ko‘rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI. Zamonaviy jamiyatimizdagi pedagogik ta’lim tizimida bo‘lajak o‘qituvchilarning metodik tayyorgarligini rivojlantirish innovatsion ta’lim texnologiyalaridan samarali foydalanish bilan chambarchas bog‘liqdir. Bugungi kunimizda ta’lim jarayonini faqat nazariy bilimlar bilan cheklab qo‘yish yetarli bo‘lmay, talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlash, ularda mustaqil fikrlash, muammolarni hal qilish, pedagogik vaziyatlarni tahlil etish va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ko‘nikmalarini shakllantirish zarurati ortib bormoqda. Shu nuqtai nazardan, mazkur tadqiqotimiz metodologiyasi innovatsion ta’lim texnologiyalarining bo‘lajak o‘qituvchilarning metodik tayyorgarligiga ta’sirini o‘rganishga qaratildi.

Ushbu maqolamda tadqiqotimning metodologik asosini kompetensiyaviy, shaxsga yo‘naltirilgan, faoliyatga asoslangan hamda refleksiv yondashuvlar tashkil etdi. Kompetensiyaviy yondashuvga ko‘ra, ta’lim jarayonining asosiy natijasi talabaning ma’lum bilimlarni egallashi emas, balki ularni amaliy faoliyatda qo‘llay olish qobiliyatini shakllantirishdan iboratdir. Shu sababli tadqiqot davomida bo‘lajak o‘qituvchilarning metodik kompetentligini rivojlantirishda innovatsion texnologiyalarning imkoniyatlari tahlil qilindi. Mening tahlilarim shundan iboratki, tadqiqotda tizimli tahlil metodidan

foydalanildi. Ushbu metod innovatsion ta’lim texnologiyalarini alohida metodlar yig’indisi sifatida emas, balki maqsad, mazmun, metod, vosita, baholash va natija kabi tarkibiy qismlarning o’zaro bog’liq tizimi sifatida o’rganish imkonini berdi. Masalan, loyiha asosida o’qitish texnologiyasida talaba mavzuni o’rganish bilan bir qatorda loyiha yaratadi, ma’lumotlarni tahlil qiladi, natijalarni taqdim etadi va o’z faoliyatini baholaydi. Bu esa metodik tayyorgarlikning bir necha komponentlarini bir vaqtning o’zida rivojlantiradi.

Pedagogik kuzatish metodi orqali innovatsion texnologiyalar qo’llanilgan mashg’ulotlarda talabalarning faolligi, mustaqil ishlash darajasi, guruhdagi hamkorligi va metodik topshiriqlarni bajarish sifati tahlil qilindi. Kuzatishlar shuni ko’rsatdiki, interfaol metodlardan foydalanilgan mashg’ulotlarda talabalar an’anaviy darslarga nisbatan faolroq ishtirok etadi. Masalan, “Aqliy hujum” metodida talabalar qisqa vaqt ichida muammoning bir nechta yechimlarini taklif qilishga harakat qiladilar, bu esa ularda tezkor va ijodiy fikrlash ko’nikmalarini shakllantiradi.

Qiyosiy tahlillarimiz metodidan foydalanish orqali an’anaviy va innovatsion ta’lim texnologiyalarining metodik tayyorgarlikka ta’siri o’rganildi. Natijalar shuni ko’rsatdiki, loyiha asosida o’qitish, muammoli ta’lim va keys-stadi metodlari talabalarning pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish hamda mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatlarini sezilarli darajada rivojlantiradi. Masalan, keys-stadi metodida talabalarga maktab amaliyotida uchraydigan real pedagogik muammolar taqdim etilib, ulardan vaziyatga mos yechim ishlab chiqish talab etiladi. Tadqiqotda kontent-tahlil metodidan ham foydalanildi. Ushbu metod orqali metodik kompetentlik, innovatsion ta’lim texnologiyalari, kasbiy kompetensiya va pedagogik mahoratga oid ilmiy manbalar o’rganildi hamda ulardagi nazariy qarashlar umumlashtirildi. Tahlil natijalari metodik kompetentlik o’qituvchining darsni loyihalash, tashkil etish, baholash va refleksiv tahlil qilish qobiliyatlarini o’z ichiga olishini ko’rsatdi. Faoliyatga asoslangan yondashuv doirasida talabalarning amaliy faoliyatini tashkil etishga alohida e’tibor qaratildi. Jumladan, loyiha ishlari, mikrodarslar, taqdimotlar, metodik tavsiyalar ishlab chiqish va guruhli topshiriqlar orqali bo’lajak o’qituvchilarning kasbiy ko’nikmalari rivojlantirildi. Masalan, “Raqamli ta’lim vositalaridan foydalanish” mavzusida loyiha tayyorlash jarayonida talabalar elektron platformalar bilan ishlash, interaktiv topshiriqlar yaratish va ta’lim natijalarini baholash bo’yicha amaliy tajriba orttirdilar.

Ta’lim muhiti bilan bog’liq bo’lgan, refleksiv yondashuv tadqiqot metodologiyasining muhim tarkibiy qismi sifatida qo’llanildi. Ushbu yondashuv talabalarning o’z faoliyatini tahlil qilishi, xatolarini aniqlashi va kelgusidagi faoliyatini takomillashtirishiga xizmat qildi. Masalan, har bir mashg’ulot yakunida talabalar bajarilgan topshiriqlar yuzasidan o’z fikr-mulohazalarini bildirib, o’zlashtirilgan bilim va ko’nikmalarni baholab bordilar. Shuningdek, innovatsion ta’lim texnologiyalarining turlari sifatida interfaol metodlar, loyiha asosida o’qitish, muammoli ta’lim, modulli ta’lim, aralash ta’lim (blended learning), masofaviy ta’lim hamda raqamli ta’lim vositalarining metodik tayyorgarlikni rivojlantirishdagi imkoniyatlari o’rganildi. Xususan, loyiha texnologiyasi metodik loyihalash kompetensiyasini, muammoli ta’lim tahliliy fikrlashni, interfaol metodlar kommunikativ kompetentlikni, raqamli texnologiyalar esa axborot-kommunikatsiya kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qilishi aniqlandi. Umuman olganda, tadqiqot metodologiyasi innovatsion ta’lim texnologiyalarining bo’lajak o’qituvchilarning metodik tayyorgarligini rivojlantirishdagi o’rnini har tomonlama o’rganish, ularning kasbiy kompetentligini shakllantirishga

ta’sirini aniqlash va pedagogik amaliyot uchun ilmiy asoslangan xulosalar ishlab chiqishga yo’naltirildi.

Quyidagi Asosiy qism siz yuborgan materiallardagi metodik kompetentlik, kompetensiyaviy yondashuv, refleksiv pedagogika, innovatsion texnologiyalar va xorijiy tadqiqotchilar qarashlari asosida qayta ishlanib, original ilmiy uslubda yozildi.

ASOSIY QISM. XXI asrda ta’lim tizimining rivojlanishi innovatsion texnologiyalarning keng joriy etilishi bilan tavsiflanadi. Zamonaviy pedagog endilikda faqat bilim beruvchi emas, balki o’quv jarayonini tashkil etuvchi, yo’naltiruvchi, tadqiqotchi va innovator sifatida faoliyat yuritishi lozim. Shu sababli bo’lajak o’qituvchilarning metodik tayyorgarligini rivojlantirishda innovatsion ta’lim texnologiyalaridan foydalanish alohida ahamiyat kasb etmoqda. Mening tadqiqotimda, innovatsion ta’lim texnologiyalari deganda ta’lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi zamonaviy metodlar, vositalar va pedagogik yondashuvlar majmui tushuniladi. Ular o’quvchini ta’lim jarayonining faol subyektiga aylantirib, bilimlarni mustaqil egallash, tahlil qilish va amaliyotga tatbiq etish imkonini yaratadi.

Bugungi kunda pedagogik amaliyotda interfaol ta’lim, loyiha asosida o’qitish, muammoli ta’lim, modulli ta’lim, aralash ta’lim (Blended Learning), masofaviy ta’lim (misol uchun; online education, distance learning) va raqamli ta’lim texnologiyalari keng qo’llanilmoqda. Ushbu texnologiyalar bo’lajak o’qituvchilarning metodik kompetentligini shakllantirish va rivojlantirishning samarali vositasi hisoblanadi. Interfaol ta’lim texnologiyalarining metodik tayyorgarlikdagi o’rni

Interfaol metodlar talabalar va o’qituvchi o’rtasidagi hamkorlikni kuchaytiradi hamda o’quvchilarni mustaqil fikrlashga undaydi. R. Ishmuhamedov ta’kidlaganidek, interfaol metodlardan foydalanish ta’lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Masalan, “Aqliy hujum” metodida talabalarga “Zamonaviy o’qituvchi qanday kompetensiyalarga ega bo’lishi kerak?” degan savol beriladi. Talabalar qisqa vaqt ichida turli fikrlarni ilgari suradilar va muammo yuzasidan ijodiy yechimlar ishlab chiqadilar. Natijada ularda pedagogik vaziyatni tahlil qilish, muloqotga kirishish va o’z fikrini asoslash ko’nikmalari rivojlanadi. “Bahs-munozara” metodida esa talabalar ikki guruhga bo’linib, masalan, “An’anaviy ta’limmi yoki raqamli ta’limmi samaraliroq?” mavzusida fikr almashadilar. Bunday mashg’ulotlar kommunikativ kompetensiya va tanqidiy fikrlashni shakllantiradi.

Loyihimiz asosida o’qitish innovatsion texnologiyalar orasida eng samarali metodlardan biri hisoblanadi. Ushbu texnologiya talabalarining nazariy bilimlarini amaliy faoliyat bilan bog’lash imkonini beradi. Masalan, pedagogika yo’nalishi talabalari uchun “Raqamli dars ishlanmasini yaratish” mavzusida loyiha topshirig’i beriladi. Talabalar loyiha maqsadini belgilaydilar, elektron resurslarni tanlaydilar, interaktiv topshiriqlar ishlab chiqadilar va yakuniy mahsulotni taqdim etadilar. Ushbu jarayon davomida metodik loyihalash, axborot bilan ishlash, vaqtni boshqarish va taqdimot ko’nikmalari rivojlanadi. Tadqiqotchi T. Volobueva metodik kompetentlik tarkibiga loyihalash kompetensiyasini ham kiritadi. Haqiqatan ham, loyiha faoliyati bo’lajak o’qituvchilarning kasbiy faoliyatni oldindan rejalashtirish va tashkil etish qobiliyatini shakllantiradi.

Muammoli ta’lim texnologiyasining asosiy maqsadi talabalarni tayyor bilimlarni o’zlashtirishga emas, balki muammolarni mustaqil hal etishga yo’naltirishdir. Bunda o’qituvchi muammoli vaziyat yaratadi va talabalar yechim izlash jarayoniga jalb qilinadi. Talabalar oldiga quyidagi vaziyat qo’yiladi: “Sinfdagi o’quvchilarning darsga qiziqishi pasaygan. O’qituvchi qanday innovatsion metodlardan foydalanishi mumkin?” Talabalar

turli variantlarni tahlil qiladilar, interfaol metodlar, gamifikatsiya yoki raqamli platformalardan foydalanish bo'yicha takliflar ishlab chiqadilar. Bunday mashg'ulotlar natijasida bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik muammolarni tahlil qilish, qaror qabul qilish va vaziyatga mos metodlarni tanlash kompetensiyasi rivojlanadi.

Diyorimizda, globallashtirish va raqamlashtirish sharoitida o'qituvchining raqamli kompetensiyasi metodik tayyorgarlikning muhim tarkibiy qismiga aylanmoqda. Elektron ta'lim platformalari, virtual laboratoriyalar, sun'iy intellekt vositalari va multimedia texnologiyalari ta'limning yangi imkoniyatlarini yaratmoqda. Biz dalil keltirsak, Google Classroom, Moodle yoki Microsoft Teams platformalari orqali tashkil etilgan mashg'ulotlarda talabalar mustaqil topshiriqlar bajaradi, elektron resurslardan foydalanadi va masofadan turib hamkorlik qiladi. Bu esa ularda axborotni izlash, saralash, qayta ishlash va taqdim etish ko'nikmalarini rivojlantiradi. A.A. Umarovning tadqiqotlarida ham bo'lajak o'qituvchilarning axborot kompetentligini rivojlantirish zamonaviy pedagogik faoliyatning muhim sharti sifatida e'tirof etiladi.

Innovatsion ta'lim texnologiyalarining turlari va ularning bo'lajak o'qituvchilarning metodik tayyorgarligiga ta'siri

Innovatsion ta'lim texnologiyasi	Asosiy mazmuni	Rivojlantiriladigan metodik kompetensiyalar	Amaliy misol
Interfaol ta'lim texnologiyalari	Talabalarni faol ishtirok etishga jalb qilish, hamkorlikda o'rganish	Kommunikativ kompetensiya, tanqidiy fikrlash, muloqot madaniyati	“Aqliy hujum”, “Bahs-munozara”, “Klaster” metodlari
Loyiha asosida o'qitish	Muayyan muammoni hal qilishga qaratilgan amaliy faoliyat	Loyihalash kompetensiyasi, ijodiy fikrlash, muammoni hal qilish ko'nikmasi	Elektron dars ishlanmasi yoki metodik loyiha yaratish
Muammoli ta'lim	Muammoli vaziyatlarni tahlil qilish va yechim topish	Tahliliy fikrlash, qaror qabul qilish, refleksiv kompetensiya	Pedagogik vaziyatlar bo'yicha keyslar yechish
Keys-stadi texnologiyasi	Real kasbiy vaziyatlarni o'rganish va tahlil qilish	Kasbiy fikrlash, metodik tahlil, amaliy qaror qabul qilish	Sindagi muammoli vaziyat bo'yicha muhokama
Aralash ta'lim (Blended Learning)	An'anaviy va elektron ta'limni uyg'unlashtirish	Mustaqil ta'lim olish, raqamli kompetensiya	Auditoriya va onlayn mashg'ulotlarni birlashtirish
Masofaviy ta'lim texnologiyasi	Internet orqali ta'lim jarayonini tashkil etish	Axborot-kommunikatsion kompetensiya, o'zini boshqarish	Moodle, Google Classroom platformalari
Raqamli ta'lim texnologiyalari	Elektron resurslar va multimedia vositalaridan foydalanish	Raqamli savodxonlik, axborot bilan ishlash ko'nikmasi	Interaktiv taqdimotlar, onlayn testlar

Gamifikatsiya texnologiyasi	O‘yin elementlari asosida o‘qitish	Motivatsiya, ijodkorlik, faol ishtirok	Quizizz, Kahoot platformalaridan foydalanish
Modulli ta’lim texnologiyasi	O‘quv materialini mustaqil modullar asosida o‘zlashtirish	Mustaqil ishlash, rejalashtirish, o‘z-o‘zini baholash	Fan mavzularini modul shaklida o‘rganish
Refleksiv ta’lim texnologiyasi	O‘z faoliyatini tahlil qilish va baholash	Refleksiv kompetensiya, kasbiy o‘sish ko‘nikmasi	Refleksiya kundaliklari va o‘zaro baholash

Ilmiy manbalardan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, innovatsion ta’lim texnologiyalari metodik kompetentlikning barcha tarkibiy qismlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. V. Smirnova metodik kompetentlikni pedagogik faoliyatni ijodiy tashkil etish qobiliyati sifatida tavsifladi, N.P. Ololube uni kasbiy vazifalarni samarali bajarishga imkon beruvchi bilim va ko‘nikmalar tizimi deb hisoblaydi. Masalan, interfaol metodlar kommunikativ kompetensiyani rivojlantirsa, loyiha texnologiyasi metodik loyihalash kompetensiyasini shakllantiradi. Muammoli ta’lim tahliliy va tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi, raqamli texnologiyalar esa axborot-kommunikatsiya kompetensiyasini mustahkamlaydi. Ushbu kompetensiyalarning integratsiyasi natijasida bo‘lajak o‘qituvchi zamonaviy ta’lim muhitida samarali faoliyat yurita oladigan, innovatsion yondashuvlarni qo‘llay oladigan malakali mutaxassis sifatida shakllanadi.

Shunday qilib, innovatsion ta’lim texnologiyalari bo‘lajak o‘qituvchilarning metodik tayyorgarligini rivojlantirishning muhim omili bo‘lib, ularning kasbiy kompetentligini, pedagogik mahoratini, mustaqil fikrlashini va ijodiy faoliyatini takomillashtirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ishmuhammedov R.J. Innovatsion texnologiyalar yordamida ta’lim samaradorligini oshirish yo‘llari. – Toshkent: TDPU, 2004. – 44 b.
2. Muslimov N.A., Usmonboyeva M.H., Sayfurov D.M., To‘rayev A.B. Innovatsion ta’lim texnologiyalari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2015. – 208 b.
3. Ximmataliev D.O. Kasbiy ta’lim nazariyasi va metodikasi. – Toshkent: Fan, 2018. – 312 b.
4. Xutorskoy A.V. Klyuchevye kompetensii kak komponent lichnostno-oriyentirovannoy paradigmy obrazovaniya // Narodnoe obrazovanie. – Moskva, 2003. – №2. – B. 58–64.
5. Volobueva T.B. Metodicheskaya kompetentnost uchitelya: sushchnost i struktura // Pedagogika. – Moskva, 2016. – №4. – B. 45–51.
6. Smirnova V.A. Professionalnaya kompetentnost sovremennogo pedagoga. – Sankt-Peterburg: Piter, 2017. – 196 b.
7. Ololube N.P. Teacher Education, School Effectiveness and Improvement: A Study of Academic and Professional Qualification on Teachers’ Job Effectiveness. – Owerri: Springfield Publishers, 2013. – 224 p.
8. Dewey J. Experience and Education. – New York: Macmillan, 1938. – 96 p.
9. Papert S. Mindstorms: Children, Computers, and Powerful Ideas. – New York: Basic Books, 1980. – 252 p.
10. Bondar V.I. Didaktika. – Kiyev: Lybid, 2005. – 264 b.

11. Pometun O.I. Interaktivni texnologii navchannya: teoriya ta praktika. – Kiyev: A.S.K., 2004. – 192 b.
12. Savchenko O.Ya. Kompetentnisniy pidxid u suchasniy osviti. – Kiyev: Osvita, 2011. – 148 b.
13. Umarov A.A. Bo'lajak o'qituvchining axborot kompetentligini rivojlantirish konsepsiyasi // Guliston Davlat Universiteti Axborotnomasi. – 2023. – №2. – B. 254–258.
14. Ergasheva X.Y. Teaching Second Language to Very Young Learners // Colloquium-Journal. – 2018. – №13(24). – P. 18–20.
15. Ergasheva X.Y. Communicative Approach to Second Language Teaching in Preschool Education // Horison: Journal of Humanity and Artificial Intelligence. – 2023. – P. 499–502.
16. Umarov A.A. Maktabgacha ta'limda til o'rgatish konsepsiya va tamoyillari // “Xorijiy tillarni o'qitishda innovatsion yondashuvlar” xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari. – Namangan, 2023. – B. 18–23.
17. European Commission. Key Competences for Lifelong Learning: European Reference Framework. – Brussels, 2018. – 24 p.
18. UNESCO. ICT Competency Framework for Teachers. – Paris: UNESCO Publishing, 2018. – 64 p.
19. Torrance E.P. Torrance Tests of Creative Thinking: Norms-Technical Manual. – Lexington: Ginn & Company, 1974. – 112 p.
20. Avanesov V.S. Osnovy pedagogicheskogo testirovaniya. – Moskva: Akademiya, 2005. – 336 b.